

РЕЗЮМЕ

на научните трудове публикувани след защита на докторската дисертация на гл. ас. д-р **Живко Ангелов Велчев**, за участие в конкурс, обявен със заповед рег. № 4581з-322/04.04.2018 г. на Ректора на Академията на МВР, за заемане на академичната длъжност “доцент” от област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност “Наказателно право”, по учебните дисциплини “Наказателно право” и “Международно наказателно право”, в катедра “Наказателноправни науки” към факултет “Полиция” при Академията на МВР.

I. Статии – 2 бр.

1. The act of detention of a person that committed offence under article 12a Criminal Code (Деянието по задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК). Globalization, the State and the Individual. International Scientific Journal. Free University of Varna. Special number: Conference materials. № 2 (18)/2018. P. 68-74. ISSN 2367-4555.

Статията е с обем от 7 стр. В нея е направено 1 бр. предложение **de lege ferenda**. Направени са 13 бр. бележки под линия. Използвани са 3 бр. литературни източника на кирилица. Цитиран е 1 бр. български нормативен акт (Наказателния кодекс на Република България), както 2 бр. българска съдебна практика (1 бр. постановление и 1 бр. съдебно решение).

В статията се изяснява, че деянието, с което се причиняват вреди при задържане на лице извършило престъпление, при предпоставките, условията и пределите на наказателния кодекс (НК), не само не осъществява състав на престъпление, но дори е

общественополезно и правомерно. Подчертава се, че не самото “причиняване на вреди” на лицето при неговото задържане, е обстоятелство, което изключва обществената опасност, а именно “деянието” по законосъобразното задържане на лице, от което са причинени необходимите в конкретния случай вреди.

Споделя се, че според утвърдената съдебна практика, субекти на необходимото действие по задържането на лице, което върши или е извършило престъпление са гражданите, както и държавните и обществени органи. Ограничаването на кръга субекти на деянието по задържане до такива със специални правомощия или пък до такива без специални правомощия ще доведе не само до редуциране на приложното поле на института, а до обезсилване на неговото обществено и правно значение.

След като чл. 12а НК, оправдава необходимото вредоносно задържане на лице извършило престъпление, за да бъде предадено на съответните органи, то деянието по задържане следва да бъде насочено само и единствено към престъпния деец. Подобно на неизбежната отбрана, където само нападателят може да бъде увреден, и в хипотезата на чл. 12а НК, вреда може да се причини само на задържаното лице, за разлика от крайната необходимост, чието деяние засяга трети лица. Изрично се подчертава, че причиняване вреда на трети лица при задържане е недопустимо.

С деянието по задържане най-често се засяга личността на лицето извършило престъпление, като това се изразява в две посоки. Първата е задължителна, и се изразява в осъществяване на физически контрол за ограничаване правото на свободно придвижване в пространството, в случаите на бягство или укриване на лицето. Втората е факултативна, и се изразява в причиняване на необходими вреди на задържаното лице, например телесна повреда

или дори смърт. Възможно е деянието по задържане да засегне, не само личността на извършилия престъпление, но и всички негови правни блага, а също и да засегне и използваните средства за извършване на престъплението, без значение чия собственост са те.

Самото увреждане трябва да допринася за постигане целите на задържането, да представлява елемент от защитата на застрашените интереси от престъплението. Две са кумулативните предпоставки за правомерно причиняване на вреди при задържане на лице извършило престъпление.

Първата от тях е да няма друг безвреден начин за неговото задържане. За разлика от неизбежната отбрана, задържането по подобие на крайната необходимост има субсидиарен характер. Това конкретно означава, че само, ако е липсвал безвреден начин за задържане на лицето извършило престъпление, “е оправдано да се жертват правно защитени интереси”. Ако престъпният деец не се стреми да избяга или не противодейства, или пък бяга, но е известно мястото, където ще се скрие, тогава не е оправдано да му се причинява вреда. Стигне ли се обаче до увреждане при задържане на престъпния деец, подобно на неизбежната отбрана (и за разлика от крайната необходимост), не трябва да е изпълнено изискването предотвратените вреди да бъдат по-малки от причинените, защото тук “подлежат на съразмеряване не резултатите, а самите деяния”.

Втората предпоставка се отнася до действията по задържане, които трябва да са извършени единствено с цел предаване на лицето на компетентните държавни органи и за предотвратяване на възможността за извършване на друго престъпление.

В статията се обобщава, че задържането на лице извършило престъпление подобно на крайната необходимост представлява колизия, стълкновение на два или повече правно-защитени интереса,

борба на право срещу право, докато неизбежната отбрана е борба на правото против неправдата. Правото на гражданите да осъществят деяние по задържане на лице извършващо или извършило престъпление, подобно на неизбежната отбрана има изключително важно възпитателно и предупредително значение и съдейства за ограничаване на пасивността, безразличието и равнодушието на околните, които виждат, че се върши престъпление, но не се намесват. А това насърчава нарушителите на обществения ред, утвърждава у тях съзнанието, че свободно и спокойно могат да нарушават законите, правата и свободата на човешката личност.

2. Причиняване на вреди при задържане на лице извършило престъпление (чл. 12а НК), под печат в Годишник на Департамент “Право” на Нов български университет за 2017 г., година шеста, книжка 7, с ISSN 1314-8087. Изданието е реферирано в CEEOL.

Статията е с обем от 19 стр. Направени са 4 бр. предложения **de lege ferenda**. Направени са 29 бр. бележки под линия. Използвани са 15 бр. литературни източника на кирилица (1 бр. на български и 14 бр. на руски). Цитирани 2 бр. нормативни акта (1 бр. български и 1 бр. руски), както и 2 бр. българска съдебна практика (1 бр. постановление и 1 бр. съдебно решение).

За да се говори за причиняване на вреди по чл. 12а НК, както и за предели, в които увреждащото деяние при задържане на лице ще остане общественооправдано и правомерно, е необходимо да бъде установено какви са правните изисквания за допустимост на института задържане на лице извършило престъпление. Поради това в статията се обсъжда, при какви нормативни условия институтът на задържане ще бъде законосъобразно приложен. В тази връзка се изяснява, че задържане може да се осъществи само спрямо такава

лице, което извършва или е извършило престъпление, при наличие на неотложна необходимост за неговото задържане. Установяват се границите на времевия интервал, в който едно лице може да осъществи задържане, за да се определят съответно и границите за правомерното увреждане на дееца. Изясняват се предпоставките за правомерно причиняване на вреди при задържане на лицето извършило престъпление – да е липсвало друг безвреден начин за задържане и да е действано за постигане на посочените в закона цели на задържането. Посочва се, че пределите на необходимите и законосъобразни мерки, свързани със задържане на лице извършило престъпление, се очертават при съответствието, първо: между обстоятелствата по задържането и характера и степента на обществената опасност на извършеното престъпление, и второ: между действията по задържане и обстановката, при която се осъществява. Въвеждат се понятията “предели на увреждане при задържане”, “допустими вреди”, “достатъчни вреди”, “относително благоприятна обстановка” и “неблагоприятна обстановка” на задържане.

II. Научен доклад – 1 бр.

1. Извънзаконови обстоятелства изключващи обществената опасност и противоправността на деянието в наказателното право на Република България. Под печат в Университетско издателство “Св. Климент Охридски”.

Научният доклад е с обем от 22 стр. Направени са 2 бр. предложения **de lege ferenda**. Направени са 33 бр. бележки под линия. Използвани са 6 бр. литературни източника на кирилица (5 бр. български и 1 бр. руски), и 2 бр. на латиница. Цитирани са 4 бр. български нормативни акта (4 бр. закона и 1 бр. наредба), 2 бр. чуждестранни нормативни акта (1 бр. международен акт и 1 бр.

закон), както и 1 бр. чуждестранна съдебна практика (1 бр. съдебно решение).

В статията е направен опит да бъде установено, че съгласието на пострадалото лице, самоувреждането и деянието в полза на пострадалия, са обстоятелства, които имат много общи черти, като в същото време се отличават с характерни особености и специфики за всяко едно от тях. Това, което ги обединява е факта на изключване на обществената опасност и противоправността на увреждащото деяние тогава, когато частния интерес на пострадалия има надмощно значение пред обществения. Всъщност в това се изразява и разликата на анализирания група извънзаконови обстоятелства, с групата на законите (неизбежна отбрана, задържане на лице извършило престъпление, служител под прикритие, крайна необходимост и оправдан стопански риск), които изключват обществената опасност и противоправността на деянието и представляват средства за противодействие срещу престъпление. Разгледано е **съгласието на пострадалия** като обстоятелство, което е познато не само в българската наказателноправна теория, но и в наказателното законодателство на други държави. Дадени са отговори на въпросите, какви качества трябва да притежава субектът на съгласието, и в рамките на какви предели позволеното от него увреждане би било правомерно и общественополезно. Изяснено е че, кумулативното наличие на определени предпоставки ще определи рамките или пределите, в които съгласието на пострадалото лице изключва обществената опасност и противоправността на увреждащото го деяние. Подробно са анализирани четири такива предпоставки. Това са: **а)** действителност и валидност на изразеното съгласие, **б)** съдържателен и времеви обхват на валидното съгласие, **в)** характер на правнозащитения интерес – обект на засягане и **г)** цел

и свързаният с нея механизъм на позволеното увреждане. Дадена е характеристика на **самоувреждането**, където засегнатото лице само си причинява вреда, чрез унищожаване или друго вредоносно засягане на свой правнозащитен интерес. Направено е разграничение със съгласието на пострадалото лице, изтъкнати са и някои прилики между двете обстоятелства. В контекста на **деянието в полза на пострадалия** е обърнато внимание, че характерно за вредоносните деяния при съгласие на пострадалия и при самоувреждане е обстоятелството, че се осъществяват със знанието и със съгласието на пострадалите лица. Но е възможно обществената опасност и противоправността да отпаднат и по отношение на деяние, което е предприето обективно в интерес на самия пострадал, без да е знаел и без да е дал съгласие за това. Разгледани са т. нар. „предполагаемо съгласие”, което по същество представлява деяние в полза на пострадалия, както и специфичните случаи на липса на съгласие на пострадалия, в които деянието в негова полза, по своето съдържание представлява правнорегламентирана дейност, която е източник на повишена опасност.

III. Монография – 1 бр.

1. Задържане на лице извършило престъпление – чл. 12а от Наказателния кодекс. Велико Търново: Издателство “Фабер”. 2018. ISBN 978-619-00-0797-5.

Монографията е с обем от 308 стр. Направени са 5 бр. предложения *de lege ferenda* и 1 бр. определение на понятие. Направени са 458 бр. бележки под линия. Използвани са общо 128 бр. литературни източника (115 бр. на кирилица и 13 бр. на латиница). Цитирани са общо 39 нормативни акта (15 бр. действащи български нормативни акта, 12 бр. отменени български нормативни акта, 12 бр. чуждестранни нормативни акта). Посочени са 45 бр. на

Държавен вестник. Цитирана е общо 83 бр. съдебна практика (26 бр. българска съдебна практика, 7 бр. чуждестранна съдебна практика и 50 бр. решения на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Използвани са 33 бр. интернет ресурси.

Монографичното изследване е посветено на едно сравнително ново, но много важно за противодействието на престъпността самостоятелно обстоятелство, което изключва обществената опасност и противоправността на деянието – “задържане чрез причиняване на вреди на лице извършило престъпление”. То е законово уредено едва през 1997 г. в чл. 12а от Наказателния кодекс (НК) като се увеличи броя на законовите обстоятелства от тази група – неизбежна отбрана по чл. 12 НК, служител под прикритие по чл. 12б НК, крайна необходимост по чл. 13 НК и оправдан стопански риск по чл. 13а НК.

Независимо, че и юридическите факти, които пораждат правото на правомерно и общественооправдано увреждане и съдържанието на приложните полета на тези институти са различни, се оказва, че в редица случаи те имат и немалко прилики, което е предпоставка за взаимно допълване. Това е така, защото всички тези обстоятелства представляват по своята същност равностойни средства за въздействие в контекста на защитната функция на наказателното право.

Теоретичният и практически интерес, който предизвиква задържането на лице по чл. 12а НК, не се дължи на по-голямата, а на различната насоченост и ценност в сравнение с останалите обстоятелства от тази група. Отделен е и въпросът, че поради неговите предпоставки, действие, последици или поради други причини, в теорията липсват монографични или подобни систематични и задълбочени изследвания.

ГЛАВА ПЪРВА е озаглавена “Обща характеристика на задържането на лице” и се състои от четири раздела.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ е озаглавен “Правомерно задържане на лице извън нормите на НК” и се състои от два параграфа.

В **параграф първи** “Международни актове свързани с дейността по задържане на лице”, са разгледани тези актове, чрез които международната общност с голяма загриженост акцентира върху значението и неприкосновеността на основните човешки права, и които са от съществено значение за правомерността на дейността по задържане.

В **параграф втори** “Вътрешни актове, в които правата и интересите на задържаното лице са обявени за неприкосновени, обект са на особена защита или тяхното засягане подлежи на съдебен контрол”, са разгледани тези актове, в които правата на личността, нейното достойнство и сигурност са издигнати от българския законодател във върховен конституционен принцип; регламентиран е съдебният контрол върху задържането под стража в досъдебното производство; регламентирани са правата на задържаните лица още от момента на тяхното задържане; законността, опазването и защитата на човешкия живот, уважението и зачитането на достойнството и правата на гражданите са изведени като основни етични принципи за поведение на държавните служители в Министерството на вътрешните работи.

РАЗДЕЛ ВТОРИ е озаглавен “Нормативна уредба на задържане, извършено от длъжностни лица в рамките на техните правомощия” и се състои от два параграфа.

В **параграф първи** “Задържането на лице от полицейски орган”, е проследено историческото развитие на задържането в България като полицейско правомощие и е разгледано задържането

от полицейски орган, като принудителна административна мярка “задържане под стража” по чл. 72, ал. 1 ЗМВР.

В **параграф втори** “Задържане извършено от друго длъжностно лице”, са разгледани както задържането на лице, извършило административно нарушение, така и задържането на лице, извършило престъпление, в рамките на правомощията на длъжностно лице, които не е полицейски орган.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ е озаглавен “Използването на физическа сила, помощни средства, оръжие и други при задържане от длъжностни лица в рамките на техните правомощия” и се състои от четири параграфа.

В **параграф първи** “Използване на физическа сила, помощни средства, специални техники и похвати при задържане”, се посочва, че не винаги е възможно лицето само да бъде ограничено в своето придвижване за да бъде задържано. Затова понякога се налага използването на физическа сила, помощни средства, специални техники и похвати при задържане за да бъде улеснена самата дейност по задържане или за да бъде въобще осъществена, съответно увенчана с успех. В нашето законодателство се регламентира използването на физическа сила като отделно правомощие, различно от използването на помощните средства, въпреки че правната уредба за тях е еднаква и се съдържа в едни и същи текстове на съответните закони. Подробно е анализирана правната уредба относно използване на физическа сила, помощни средства, специални техники и похвати при задържане. Те се съобразяват с основният принцип на “абсолютната необходимост”.

В **параграф втори** “Предела на използване на физическа сила, помощни средства, специални техники и похвати”, се посочва, че след правната регламентация на основанията, е необходимо да се

обърне особено внимание на правната регламентация на пределите, в които длъжностните лица превомерно могат да използват физическа сила и помощни средства при задържането на лица, извършили престъпление или нарушение. Съответно подробно е анализирана правната уредба относно пределите на използване на физическа сила, помощни средства, специални техники и похвати при задържане, при съобразяване с основния принцип на “абсолютната необходимост”.

В **параграф трети** “Използване на оръжие при задържане”, се посочва, че е възможно използването само на физическа сила или на помощни средства от длъжностни лица в рамките на техните правомощия при задържането на лица, които са извършили престъпления, да се окаже недостатъчно ефективно. Поради това законодателят е посочил, в кои случаи ще бъде оправдано да се използва и оръжие в процеса на задържане на такива лица. Оправомощените длъжностни лица ще могат да използват оръжие при задържане “само когато това е абсолютно необходимо” и “след предупреждение”.

В **параграф четвърти** “Пределите на използване на оръжие”, се посочва, че правната регламентация на случаите, в които длъжностните лица могат да използват оръжие по отношение на извършители на престъпления, в още по-голяма степен предполага да бъдат определени пределите, в които може да бъде осъществявано това правомощие, при съобразяване с основния принцип на “абсолютната необходимост”. Направени са голям брой позовавания във връзка с богатата съдебна практика на ЕСПЧ.

РАЗДЕЛ ЧЕТВЪРТИ е озаглавен “Специфичните хипотези на задържане” и се състои от пет параграфа.

В **параграф първи** “Право на “задържане на заподозрения от граждани” съгласно чл. 204 НПК от 1974 г.”, се посочва, че това право е могло да се упражни при наличието на определени условия. Първо, трябвало е да се касае за престъпление от общ характер. Второ, престъплението е трябвало да бъде от тези, за които законът предвижда лишаване от свобода или друго по-тежко наказание. Решаването на въпроса свързан с наказателната отговорност, за причинени вреди на лице, извършило престъпление при неговото задържане, продължавал да бъде от компетентността на материалното наказателно право.

В **параграф втори** “Процесуалната мярка за неотклонение “задържане под стража” по действащия НПК”, е проследено историческото развитие на мярката в миналото, разгледано е предварителното задържане съгласно чл. 202 НПК от 1974 г., както и процесуалната мярка за неотклонение “задържане под стража”, съгласно действащият НПК.

В **параграф трети** “Задържане на лице извършило престъпление с постановление на прокурора за последващо налагане на мярка за неотклонение “задържане под стража”, се обръща внимание, че това задържане на обвиняемия, което се осъществява с постановление от прокурора в досъдебното производство е малко познато (особено в практиката), като втори вид задържане по НПК.

В **параграф четвърти** “Задържане на лице като вид административно наказание, за извършено административно нарушение”, се подчертава, че тези случаи се дават като примери, които да послужат за открояване на “същинското” задържане на

лице, което не е наказание по своя характер, с оглед обогатяване на проблематиката, свързана с изследваната дейност по задържане.

В **параграф пети** “Предложение de lege ferenda”, се посочва, че деянието по задържане на лице извършило нарушение осъществяващо се в изпълнение на закона, ще изключи неговата противоправност, но не и неговата обществена опасност, поради неприложимостта на чл. 12а НК към такива случаи, което е недопустим законодателен пропуск. Прави се предложение de lege ferenda за законодателна промяна на чл. 12а НК, която да заличи съществуващото законово несъответствие.

ГЛАВА ВТОРА е озаглавена “Наказателноправна характеристика на задържането на лице извършило престъпление по чл. 12а НК” и се състои от три раздела.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ е озаглавен “Институтът задържане, чрез причиняване на вреди на лице, извършило престъпление според българския наказателен кодекс” и се състои от два параграфа.

В **параграф първи** “Понятие за задържането на лице извършило престъпление”, се посочва, че в българската и в чуждестранната наказателноправна доктрина, съществуват различни мнения относно това, каква е същността на изследвания институт, с оглед, както на съдържанието на основанията за задържане на лице извършило престъпление, така и на целите, които се преследват и заедно изграждат неговото понятие. Подробно се изследва съдебната практика, като се правят изводи във връзка с конкретни съдебни решения. Предлага се определение на “задържане чрез причиняване на вреди на лице, извършило престъпление”, което да разкрие не само неговото правно, но и социално естество.

В **параграф втори** “Място на института на задържането на лице извършило престъпление в системата на обстоятелствата изключващи обществената опасност и противоправността на деянието”, се посочва, че задържането на престъпен деец има значението на самостоятелно обстоятелство, изключващо обществената опасност и противоправността на деянието. Неговото приложно поле се явява специално по отношение на другите законови обстоятелства от същата законова група, включително и неизбежната отбрана, независимо от общите им черти, но заради техните характерни и най-вече основни различия със задържането.

РАЗДЕЛ ВТОРИ е озаглавен “Предпоставки за законосъобразност и допустимост на правото на задържане” и се състои от шест параграфа.

В **параграф първи** “Основания за задържане на лице извършило престъпление”, като основно изискване за допустимост на задържането, се посочва условието на разпоредбата на чл. 12а НК, че задържане може да се осъществи само спрямо такова лице, което е извършило престъпление, както и условието да е налице неотложна необходимост за неговото задържане.

В **параграф втори** “Юридическият факт за пораждаване на правото на задържане”, въз основа на законовото положение съдържащо се в чл. 12а НК, че деянието по задържане е допустимо само срещу такова лице, извършило престъпление, при направен обоснован извод, че престъплението на дееца, освен основание за задържане, представлява и юридически факт, който поражда правото за задържане.

В **параграф трети** “Субект и субективни особености на деянието по задържане”, посредством аргументи позоваващи се на утвърдената съдебна практика се стига до извода, че субекти на

деянието по задържане на лице, което е започнало или е извършило престъпление са гражданите, както и държавните и обществени органи. Споделя се, че субективните особености на деянието по задържане се характеризират със съзнаване от страна на задържания на фактическите и социални признаци на извършеното действие по задържане, както и на вредоносния резултат, който се причинява чрез него.

В параграф четвърти “Времеви рамки за осъществяване на правото на задържане”, се обръща внимание на необходимостта да се установят границите на времевият интервал, в който едно лице може да извърши задържане, за да се определят съответно и границите за правомерното увреждане на дееца. Изяснява се, кога е началния и кога е крайния момент за осъществяване правото на задържане.

В параграф пети “Някои хипотези относно правото на задържане”, на първо място се очертават т. нар. общи хипотези на задържане на лице, извършило самостоятелно умишлено или непредпазливо довършено престъпление или наказуем стадий на умишлена престъпна дейност. На второ място т. нар. особени хипотези на задържане, когато лицето не извършва самостоятелно конкретно умишлено престъпление, а задружно участва наред с друго или с други лица в неговото осъществяване, т.е. явява се съучастник в извършеното престъпление. Разгледани са и случаи, когато деецът използва друго наказателнонеотговорно лице като посредник при т. нар. посредствено извършителство на престъпление.

В параграф шести “Механизъм на самото задържане”, на първо място се изяснява, че осъществяването на физически контрол над задържаното лице се явява задължителният елемент от

дейността по задържане, който е необходим за да бъдат постигнати целите съгласно чл. 12а, ал. 1 НК. На второ място се изяснява, че възможното причиняване на други вреди на задържаното лице се явява факултативният елемент от дейността по задържане.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ е озаглавен “Изисквания за законосъобразно прилагане на института задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК” и се състои от шест параграфа.

В **параграф първи** “Условия за правомерно причиняване на вреди при задържане на лицето извършило престъпление”, се анализират двете кумулативни условия за правомерно причиняване на вреди, съгласно чл. 12а НК, които са: да няма друг безвреден начин за задържане на лицето; и действията по задържане да са извършени единствено с цел предаване на лицето на компетентните държавни органи и за предотвратяване на възможността за извършване на друго престъпление

В **параграф втори** “Необходими и законосъобразни мерки за задържане и техните предели”, се посочва, че деянието, с което се уврежда лицето ще бъде общественополезно и правомерно, само когато вредите са причинени в предели, които съответстват на установените в **чл. 12а НК** основания. Пределите на необходимите и законосъобразни мерки, свързани със задържане на лице извършило престъпление, са очертани при съответствието, първо между обстоятелствата по задържането и характера и степента на обществената опасност на извършеното престъпление и второ между действията по задържане и обстановката, при която се осъществява.

В **параграф трети** “Превишаване пределите на необходимите и законосъобразни мерки”, след внимателен анализ на чл. 12а, ал. 2 НК, се установява, че необходимите мерки за задържане се превишават единствено при явно несъответствие между

причинените вреди на задържания, както със степента на обществена опасност на извършеното от него престъпление, така и с обстоятелствата по неговото задържане, а също и когато на задържаното лице без необходимост се причинява явно прекомерна вреда.

В параграф четвърти “Субективни особености на деянието при превишаване пределите на необходимите и законосъобразни мерки” се обръща внимание, че деянието, с което се причиняват прекомерни вреди в процеса на задържане, се характеризира от субективна страна с умишлена, а в някои случаи и с непредпазлива форма на вината. Като особеност на субективната страна при причиняване на прекомерни вреди, необходими за задържане на дееца се изтъква, че психичното отношение на виновното задържащо лице към настъпилите неоправдано тежки последици, възниква в процеса на трансформиране на общественополезната дейност в общественоопасна такава.

В параграф пети “Деликтна отговорност за причинени прекомерни или ненужни вреди при задържане”, се посочва, че по отношение на деянието, с което се причиняват прекомерни или ненужни вреди при задържане на лице, извършило престъпление или когато се осъществява мнимо задържане на такова лице, се поражда деликтна отговорност във връзка с виновно причинените имуществени и неимуществени вреди, както на пострадалото при задържането лице, така и евентуално вреди на трети лица.

В параграф шести “Предложения de lege ferenda”, с оглед на направените изводи са направени общо четири предложения de lege ferenda в НК.

ГЛАВА ТРЕТА е озаглавена “Задържането на лице извършило престъпление в наказателното право на други държави” и се състои от три раздела. Още в началото се подчертава научната и практична полза от това българският институт “задържане чрез причиняване на вреда на лице, извършило престъпление” по чл. 12а НК да се разгледа съпоставително, с подобни на него чуждестранни институти. В голяма част от наказателноправните системи не съществува достатъчно ясна систематизация на обстоятелствата, към които спада изследвания институт. Поради тази причина те са познати в различните държави под различни наименования. В САЩ и Англия като “оправдаващи” или още “защитни обстоятелства изключващи наказателната отговорност”. Във Финландия, като “основания за освобождаване от отговорност”. Във Федерална република Германия като “обстоятелства изключващи противоправността или вината”. В Руската Федерация, Република Узбекистан, Република Украйна и Република Беларус като “обстоятелства изключващи престъпността на деянието” и т.н.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ е озаглавен “Правна уредба на задържането в държави от англосаксонската правна система” и се състои от два параграфа.

В **параграф първи** “Англия”, се разглежда правната уредба на задържането първо в тази държава, защото тя има най-голямо влияние върху формиране на англосаксонската правна система. **ТОВА** до голяма степен обяснява някои от специфичните особености на английското право, една от които е почти пълното отсъствие на кодифицирано законодателство. Това е и причината в областта на наказателното право, Англия да не разполага с единен кодифициран нормативен акт, който да се състои от Обща и Особена част. Изяснява се, че въпросът за причиняване на вреда при

задържане на престъпен деец, не е достатъчно ясно регламентиран в самия закон, но благодарение на такива препоръки като Halsbury's Laws of England, съдилищата имат възможност да прилагат закона съобразно вложения в него смисъл.

В **параграф втори** “Съединени американски щати”, се посочва, че като част от англосаксонската правна система, САЩ имат много общо с английското законодателство, в допълнение с някои характерни само за тях черти. Подобно на Англия се наблюдава съчетанието между прецедентно и писано право, с превес на законодателни актове, като прилагането на прецедентното право е по-ограничено. Уредбата на задържането на лице, извършило престъпление, е по-подробно разработена отколкото съответната в Англия, като е предоставена по-голяма свобода за субективна преценка от субекта на деянието по задържане.

РАЗДЕЛ ВТОРИ е озаглавен “Правна уредба на задържането в държави от континенталната правна система (част I)” и се състои от два параграфа. Подредбата в раздела е подчинена на презумпцията да бъдат изброени първо онези от принадлежащите към континенталната правна система федерални държави, конфедерации, републики и монархии, в които институтът на задържането на лице, извършило престъпление, се очаква да е в най-висока степен разработен, съответно концентриран единствено в наказателния кодекс на съответната република или монархия.

В **параграф първи** “Уредбата на изследвания институт в държави от Европа”, е анализирана прецизно правната уредба на задържането във Федерална република Германия, Кралство Дания, Кралство Испания, Република Италия, Република Латвия, Република Литва, Кралство Нидерландия, Кралство Норвегия, Република Сан Марино, Република Финландия, Република Франция, Швейцарска

конфедерация и Кралство Швеция. Тази уредба се оказва или разпръсната в различни от наказателния кодекс закони, или недостатъчна за пълната и ясна наказателноправна формулировка на изследвания институт, като на места дори липсва такава. Вероятно правната уредба на споменатите държави е била предназначена за друго време и да има нужда от осъвременяване, от приспособяване към сегашната фактическа обстановка. Възможно е този нормативен недостатък да се компенсира със съдебна практика и теоретични разработки.

В параграф втори “Правна уредба на задържането в държави извън Европа”, е изследвано наказателното законодателство на Република Аржентина, където задържането няма своя собствена правна уредба, като се стига до прилагане на други текстове от закона. В НК на Китайската народна република не се съдържа отделна норма за правомерността на причиняване на вреда при задържане на лице, извършило престъпление, защото законодателят отнася такива случаи към крайната необходимост и неизбежната отбрана. И в законодателството на Япония не е регламентиран самостоятелно изследваният институт, а се разглежда и прилага съгласно правилата на неизбежната отбрана.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ е озаглавен “Правна уредба на задържането в държави от континенталната правна система (част II)” и се състои от един параграф.

В параграф единствен “Правна уредба на института в държави от бившия СССР” е анализирана правната уредба на изследвания институт в Руската Федерация, Република Беларус, Република Узбекистан и Република Украйна, като бивши съветски социалистически републики. Установи се, че правната регламентация на задържането в тяхното законодателство, се оказва

повече от задоволителна. В тези държави са развили института по най-достъпен начин за приложение и по най-логичен и приемлив начин за осмисляне и интерпретиране, от теоретична гледна точка, чрез изричното му детайлизирано обособяване.

И накрая, въз основа на съпоставителното разглеждане на българският институт на задържане на лице, извършило престъпление, съгласно чл. 12а НК, със съответни на него чуждестранни институти, се установиха по безсъмнен начин неговите съвременни наказателноправни достойнства.